

ZONGULDAK HAVZASI'NDA RÖDEVANSLA ÇALIŞAN SAHALARLA İLGİLİ GENEL BİR DURUM DEĞERLENDİRMESİ

Zonguldak Havzası'nda 1990'lı yıllardan başlayarak "TTK tarafından işletilmesi uygun görülmeyen görece az rezervli sahaların" rödevansla özel firmalara kiralanmasına hız verilmiştir. Firmalarla yapılan sözleşmelerde asgari üretim taahhütlerinin, fizibilite etüdü zorunluluklarının ve TTKya tam bir denetim yetkisi veren özel maddelerin yer alışı dikkati çekmektedir. Bu ağır koşullara karşın başlangıçta bir-iki firmanın çekinerek başvurduğu ihalelere giderek daha çok ilgi duyulduğu da bir gerçektir.

1 -Yatırım ve Pazarlama

Başlangıçta basit teçhizatla işe girişen ve kaçakçıların tüvenan kömür pazarlarına gir-

mekle yetinen firmalar kısa sürede daha ciddi teçhizat yatırımlarını gerçekleştirmişler ve bugün triyaj tesislerini kurarak yakımlık kömür pazarları yanında çimento ve şeker fabrikaları gibi sanayi pazarlarına da yönelmişlerdir. Bazılarının kömür hazırlama ve birikitleme tesisleri gibi daha ileri yatırımlara hazırlandığı da görülmektedir.

2-Rezerv,Üretim, Randımanlar ve Kârlılık

TTK'nın ihaleye konu olan sahalarında rezervle ilgili ihtilaflar sık sık söz konusu olmakla birlikte sahaların çoğunda rezerv, tahmin edilenin üzerinde çıkmaktadır.

Çizelge 1 'de son üç yılda faaliyetlerde olan firmalara ait üretim

rakamları yer almaktadır. Toplam olarak, firmaların taahhüt ettikleri üretimin gerçekleşme yüzdesinin giderek arttığı saptanabilmektedir. Son ihalelerde firmaların (ihaleleri alabilmek için) yüksek rakamları taahhüt etmiş olmaları nedeniyle gerçekleşme yüzdeleri (genel olarak) düşmektedir (Üretime yıl içinde geçen sahalarda gerçekleşme yüzdeleri doğal olarak düşük görünmektedir). Sulu delik delmenin uygulandığı ocaklarda 40-70 m (B8) /ay galeri ilerlemeleri ve 80-100m/ay taban yolu ve başyukarı ilerlemeleri yapılabilmektedir.

Randımanlar, ayaklarda 3-5 ton/yevmiye ve genelde 0,8-1,0 ton/yevmiye değerlerine ulaşmaktadır.

Çizelge 1- Rödevanslı Sahalarda Program ve Fiili Üretimler

SAHA	1995			1994			1993		
	Program (Ton)	Fiili (Ton)	Gerçekl. %	Program (Ton)	Fiili (Ton)	Gerçekl. %	Program (Ton)	Fiili (Ton)	Gerçekl. /o
Azdavav-Söğütözü	20.000	1.074	5	24.000	14.072	59	20.000	13.050	65
Azdavav-Maksut	5.000	4.597	92						
Azd. -Topalakçayırı	5.000	6.733	135						
5 No.lu Saha	20.000	1.283	7						
7 No.lu Saha	11.700	12.518	107	9.000	9.763	108	8.000	706	9
9 No.lu Saha(Kömür)		2.442			1.943			1.376	
9 No.lu Saha (Şifert.)	15.000	3.579	24	15.000	572	4	12.000	1.347	11
11 No.lu Saha	24.050	24.315	101	18.500	13.257	72	14.87>	2.822	19
13 No.lu Saha	8.000	8.299	104	7.000	903	13			
İH No.lu Saha	14.300	11.008	77	11.000	10.534	96	8.000	2.172	27
TOPLAM	123.050	75.8487	62	84.500	51.044	62	62.875	21.478	34
6 No.lu Saha	30.000	1.726	6						
8 No.lu Saha	8.000	9.664	121	6.000	36	0.6			
10 No.lu Saha	6.500	8.925	137						
15 No.lu Saha	80.000	8.431	11	65.000	15.651	24	40.000	5.098	13
16 No.lu Saha	80.000	19.447	24	80.000	11.352	14	70.000	7.231	10
17 No.lu Saha	52.000	9.851	19	40.000	4.540	11	15.000	2.561	17
Marıvc	39.000	1.833	5	30.000	1.804	6	20.000	234	1
TOPLAM	295.500	59.877	20	221.000	33.383	15	145.000	15.124	10
GENEL TOPLAM	418.550	135.725	33	305.500	84.427	28	207.875	36.602	18

Firmaların hemen hepsinin kar ettiği bilinmekte ise de miktarlar belli değildir. Ancak, ihalelere giderek artan ilgi, bir gösterge olabilir. Daha da ötesi, TTK'nın halen yoğunlaştığı kendi işletmelerindeki asli madencilik işlerine (galeri sürme gibi) talip olan firmaların ortaya çıkışı da ilginç bir gelişme olmuştur.

3-İşçi ve Teknik Eleman İstihdamı

Önceleri sözleşmelerde tahhüt edilen sayıda mühendis istihdam edilmesiyle yetinilirken bugün genç mühendis istihdamında (son derece yetersiz ücret koşullarıyla da olsa) önemli gelişmeler görülmektedir. TTK'dan "genç emekli" olan nezaretçiler ve teknisyenler, ocakların teknik işgücü ihtiyacını büyük ölçüde karşılamaktadır. Bugün için en yetersiz birimlerin etüt plan-proje olduğu görülmektedir.

Sahalarda istihdam edilen işçi sayısı 800 civarında olup yerüstü/yeraltı oranı 1/10 kadardır. Net yevmiyeler 600-800 bin TL kadardır.

SONUÇ

TTK'nın verimsiz sahalarını terkederken bunları, kontrol altında, istekli girişimcilere kiralanması genelde olumlu bir politikadır. Kurum bu firmaların eksik olduğu "etüt-proje-plan" hizmetlerini bedeli mukabilinde sağlamalı, rezerv rakamlarını daha sağlıklı ve güvenilir hale getirmelidir.

Bu sahalarda ilerleme ve randımanlar açısından başarıyı işaret eden veriler bulunmaktadır. Ancak, kaçak ocaklardan bu firmaların üretimine katılan miktarlar ya da kayda girilmeden şehir dışına çıkabilen miktarlar belli

olmadığından, üretim ve bununla ilgili rakamlara kuşku ile bakmak uygundur. Kaçak

ocakların, hukuksal statü dışına çıkılarak, firmalarca taşeron gibi kullanıldıkları da bilinen bir olgudur.

Yine bilinen bir olgu ise özellikle firmaların ruhsat alanları içinde kendi bildikleri gibi üretim yapmakta olan bu "kaçak" ocaklarda işçi sağlığı ve iş güvenliği açısından yetki sorumluluk ve denetim kargaşası yaşandığıdır. TTK yeni ihalelerde ve sözleşme yenilemelerinde kesin hükümler koyarak denetimi üstlenmelidir.

Bu küçük sahalarındaki küçük çaplı üretim çalışmalarındaki karlılığın en önemli nedeninin düşük ücretle kalifiye işçi ve teknik eleman istihdamı olduğu unutulmamalıdır. TTK gibi grevli toplu sözleşmeli sendikal haklara sahip 20 000 dolayında işçi istihdam eden ciddi bir endüstriyel kuruluşun rakamları ile karşılaştırma girişimleri anlamsızdır.

TTK'nın rödavanlı sahalarla ilgili ihaiğ'lerine olan yoğun ilgi ve bu sahalardaki faaliyetlerin karlılığı; kurumun şu anda yoğunlaşmayı planladığı sahalardaki asli madencilik çalışmalarını da müteahhitlere yaptırma düşüncesini ve bazı galeriler için ihale dosyası hazırlıklarını gündeme getirmiştir. Elinde dev bir teknik eleman ve işçi kadrosu bulunan bir kurumun böylesi davranışlarını gerekçesi ne olursa olsun doğru bulmak mümkün değildir.

Müteahhitliğe soyunan firmaların da, kurumun kadrolarıyla iç içe yürütülecek çalışmalardan kaçınmalarının uygun olacağı açıktır.

TMMOB
MADEN MÜHENDİSLERİ
ODASI ZONGULDAK ŞUBE
YÖNETİM KURULU

DÜNYA MADENCİLER GÜNÜ ARALIK AYINDA KUTLANIYOR...

Odamız öncülüğünde her yıl Madenciler Hattası kapsamında kutlanan Dünya Madenciler Günü Organizasyonu Türkiye Düzenleme Komitesi, değerli üyemiz Sn.Atilla YALÇIN Başkanlığında çalışmalarına başlamıştır.

Başta Ankara, İstanbul, İzmir ve Zonguldak olmak üzere tüm temsilciliklerimizde ve maden üretim bölgelerinde gerçekleştirilecek kutlamalar meslektaşlarımızın ve sektörümüzdeki tüm kurum ve kuruluşların katılımıyla yapılacaktır.

